

I stofbehandling til unge bør vi være opmærksomme på, at unge, der har oplevet mange traumer, har særligt svært ved at reducere deres stofbrug

Traumer såsom omsorgssvigt eller fysiske og seksuelle overgreb i barndommen har stor betydning for unges rusmiddelbrug. Undersøgelser viser, at særligt antallet af traumetyper har betydning for, hvor godt unge responderer på rusmiddelbehandling. Derfor er det vigtigt at tænke fokus på traumer ind i behandling til unge.

AF SIDSEL HELENA KARSBERG

Sidsel Helena Karsberg er psykolog og adjunkt ved Center for Rusmiddelforskning

Traumatisering er psykisk lidelse, der opstår på baggrund af en ekstremt truende eller rædselsvækkende begivenhed eller serie af begivenheder. Traumereaktioner kan komme til udtryk på mange forskellige måder, men er som oftest karakteriseret ved en række kernesymptomer, herunder vagtsomhed, flashbacks og undgåelsesadfærd. Svære traumereaktioner er desuden ofte akkompagneret af eksempelvis depression og angst.

En lang række undersøgelser har påvist stærke sammenhænge mellem traumeoplevelser og rusmiddelafhængighed (1). **Særligt ser det ud til, at traumatisering i forbindelse med længerevarende omsorgssvigt og gentagne barndomstraumer såsom fysiske og seksuelle overgreb har stor betydning for menneskers rusmiddelbrug senere i livet.** Undersøgelser viser for eksempel, at op imod 80 % af kvinder, der er i rusmiddelbehandling, i løbet af deres liv har været udsat for fysiske eller seksuelle overgreb (2).

Der er flere teorier om, hvorfor traumeoplevelser og traumatisering hænger sammen med rusmiddelbrug. Den mest udbredte teori er, at rusmiddelbruget kan være den enkeltes måde at håndtere følgevirkninger af traumer på. Denne teori kaldes også selvmedicineringsteorien. Ved at selvmedicinere gennem diverse former for rusmidler lettes traumereaktioner såsom angst, undgåelsesadfærd og vagtsomhed.

Andre udbredte teorier fokuserer på, at den livsstil, der følger med et stort forbrug af rusmidler, i sig selv skaber øget risiko for at opleve traumer, og at det således er med til at forklare, at mennesker i rusmiddelbehandling ofte har oplevet en eller flere traumatiske hændelser i deres liv.

Antallet af traumetyper har betydning for, i hvilken grad de unge reducerer deres rusmiddelforbrug

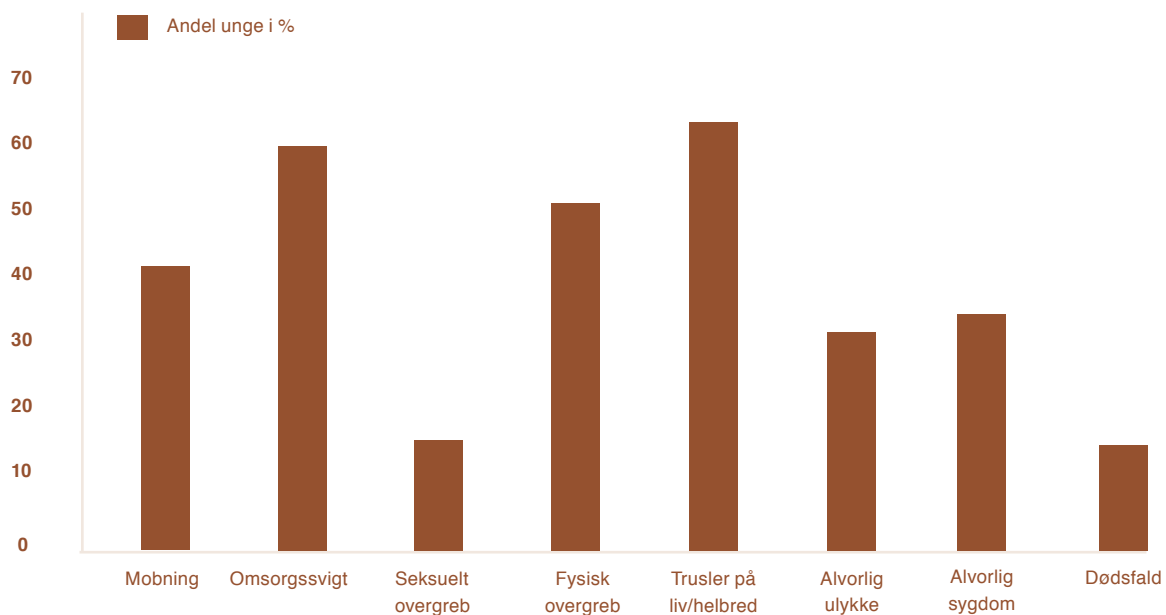
På baggrund af den stærke sammenhæng mellem rusmiddelproblematikker og traumatisering har man inden for rusmiddelbehandlingsområdet været meget interesseret i at vide, om mennesker med en baggrund præget af traumatiske oplevelser er sværere at behandle end mennesker uden en sådan baggrund. Forskningsstudier inden for dette område har typisk undersøgt sammenhængen mellem enten specifikke traumer og behandlingseffekt eller traumatiseringsgrad og behandlingseffekt. Resultaterne fra disse studier

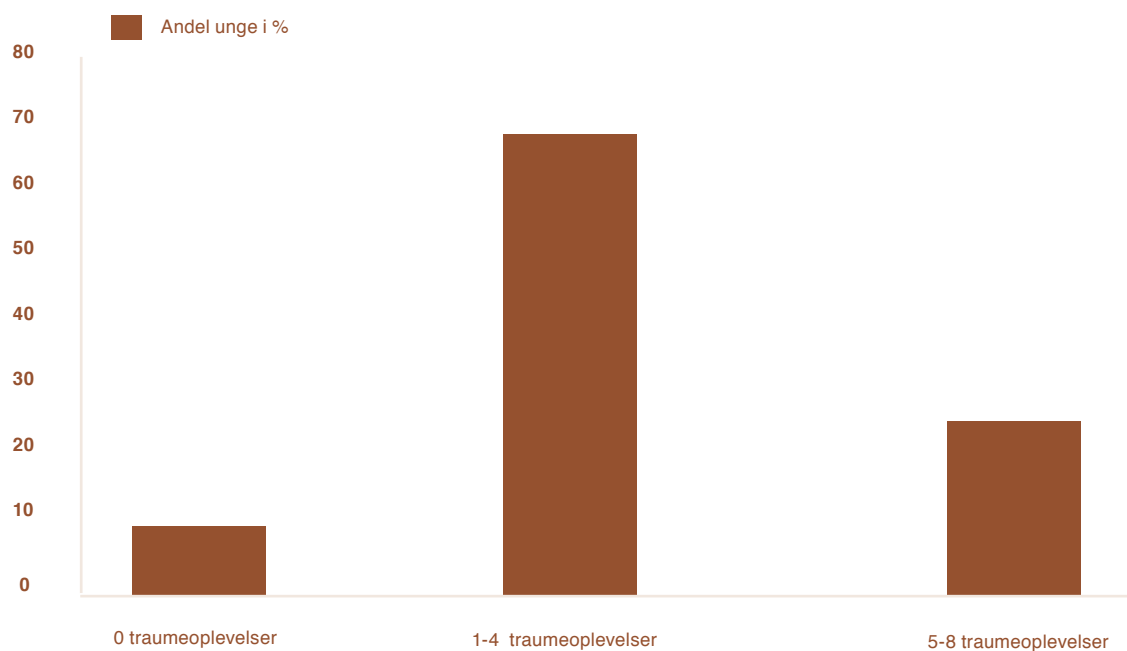
Foto Elijah Hiatt, Unsplash

Figur 1

Forekomst af enkeltstående traumeoplevelser
blandt unge i stofbehandling

Figur 2

Antal oplevede traumetyper per ung i
stofbehandling

er er blandede, og man kan ikke på baggrund af disse entydigt sige, at traumatisering har en negativ indflydelse på effekten af rusmiddelbehandling (3).

Inden for det seneste årti har traumeforskningen bevæget sig væk fra at undersøge betydningen af enkelttraumer til i stigende grad at undersøge effekten af at have været udsat for mange typer traumer eller det, man kalder 'poly-viktimisering'. Undersøgelser viser, at den negative psykologiske effekt af at være udsat for mange forskellige typer traumer i langt de fleste tilfælde overgår effekten af at have været udsat for et enkelt eller få typer traumer. Man har blandt andet fundet, at mennesker, der er blevet udsat for mange typer traumer, har mere alvorlige psykiske og adfærdsmæssige problemer (4) og har lavere grad af social støtte, selvværd og selvtillid (5) sammenlignet med mennesker, der har været udsat for ingen eller få typer traumer. Effekten af at have været udsat for mange typer traumer er dog endnu ikke blevet undersøgt i forhold til rusmiddelbehandling. På Center for Rusmiddel-forskning har vi derfor valgt at undersøge, om antallet af traumeoplevelser har betydning specifikt for fremmøde, trivsel og cannabisindtag i stofbehandling til unge (6).

Til vores analyser anvendte vi data fra forskningsprojektet 'Metodeprogrammet for stofmisbrugsbehandling' (7). I alt inkluderede vi data fra 775 unge mellem 15 og 25 år i stofbehandling i 9 forskellige behandlingscentre i Danmark. De unge havde en gennemsnitsalder på 20,2 år. Ud af de 775 unge var 599 drenge/mænd.

Vi undersøgte, hvor mange af de unge der havde været udsat for én eller flere af følgende potentielt traumatiserende hændelser i deres liv, inden de kom i stofbehandling: mobning, omsorgssvigt, seksuelt overgreb, fysisk overgreb, trusler på liv/helbred, voldsom ulykke, alvorlig sygdom (selv eller nærmeste familie) og dødsfald (forældre eller søskende). Resultaterne kan ses i figur 1 og figur 2.

Efter at have undersøgt, hvor mange – og hvilke – traumeoplevelser de 775 unge havde været udsat for, kiggede vi på sammenhængen mellem antallet af traumeoplevelser og de unges fremmøde i stofbehandling samt udviklingen af deres trivsel i behandling og udvikling – eksempelvis reduktion – i deres brug af cannabis, mens de var i behandling. Cannabisforbrug blev målt ved at spørge til antal ganges forbrug pr. dag inden

for den seneste uge. Trivsel blev målt med en sammenlagt score ved at spørge til trivsel i 1) nære relationer, 2) overordnet social trivsel og 3) generel trivsel på en skala fra nul til ti. Fremmøde blev målt på antal fremmødte sessioner i behandlingsforløbet.

På baggrund af analyserne fandt vi, at:

- 92 % af de unge havde oplevet én eller flere typer traumer, og 22,1 % havde oplevet 5 eller flere typer traumer.
- Unge med mange typer af traumeoplevelser havde et højere forbrug af cannabis ved indskrivning og reducerede i lavere grad deres forbrug under behandling sammenlignet med unge med få eller ingen traumeoplevelser.
- Unge med mange typer traumeoplevelser havde lavere trivsel ved indskrivning, men rapporterede samme relative stigning i trivsel under behandling som unge med få eller ingen traumeoplevelser.
- Unge med mange traumeoplevelser mødte frem til lige så mange samtaler som unge med få eller ingen traumeoplevelser.

Det er desværre ikke overraskende, at en rigtig stor andel af unge i stofbehandling har mange voldsomme oplevelser bag sig. Det er dog alligevel tankevækkende, at en femtedel af de unge har oplevet minimum fem af de potentielt traumatiserende oplevelser, vi undersøgte.

Vigtigt med et traumefokus i stofbehandling

Udover at traumeoplevelser kan medføre psykisk lidelse i form af blandt andet PTSD, depression og angst, ved man også, at traumatisering kan påvirke færdigheder, der er essentielle i stofbehandling, såsom indlæringssevne og koncentration. På baggrund af vores analyser kan vi også se, at de unge, der har mange traumeoplevelser bag sig, starter med et højere indtag af cannabis ved indskrivning og har sværere ved at sænke deres indtag i behandlingsforløbet. Disse unge kommer dog til samtalerne i samme grad og faktisk tenderende til i højere grad end unge med få eller ingen traumeoplevelser. Det vil altså sige,

“Undersøgelser viser, at den negative psykologiske effekt af at være udsat for mange forskellige typer traumer i langt de fleste tilfælde overgår effekten af at have været udsat for et enkelt eller få typer traumer.”

at de fastholdes i behandlingen, men er på trods af dette sværere at behandle.

En af årsagerne til, at det er sværere for disse unge at reducere deres forbrug, kunne forklares ud fra selvmedicineringsteorien. Hvis disse unge anvender cannabis som selvmedicinering af traumereaktioner, vil de være meget splittede i forhold til at nedbringe deres forbrug, idet det ofte vil medføre, at deres traumereaktioner forværres. Samtidig fandt vi også, at de unge med mange traumeoplevelser havde et lavere niveau af trivsel ved indskrivning, og selvom deres trivsel stiger i samme grad som for unge med få eller ingen traumeoplevelser under behandling, har de stadig gennemgående et lavere trivselsniveau.

Den store andel af unge med traumeoplevelser understreger vigtigheden af et fokus på disse oplevelser i stofbehandlingsregi. Internationalt er der en stigende tendens til, at man anbefaler et traumefokus i rusmiddelbehandling, og helhedsorienterede interventioner såsom den kognitiv adfærdsterapi-baserede metode "seeking safety" (8) har vist sig at være meget effektive til at nedbringe både rusmiddelforbrug og PTSD-symptomer inden for samme behandlingsramme. I Danmark udbydes traumefokuseret behandling kun i specialiserede virksomheder, og det er ikke en standardiseret del af den kommunale behandlingsindsats. En vurdering af effekten af traumefokuseret behandling i Danmark ville være særdeles interessant i forhold til at vurdere, om det ville være fordelagtigt at gøre den til et standardiseret tilbud. Denne viden har vi dog for nuværende ikke.

Sammenlagt tyder vores resultater på, at unge med mange typer traumeoplevelser er mere sårbare i form af et højere forbrug af cannabis og en lavere trivsel, når de indskrives i stofbehandling. Yderligere ser det ud til, at denne gruppe unge har sværere ved at reducere deres forbrug af cannabis i behandlingsforløbet. Derfor kan vi på baggrund af vores nuværende viden pege på, at det er vigtigt, at behandlere har øje for denne sårbarhed i behandlingsforløbet.

Referencer:

- 1) Sturm DC. A Review of the Research on the Relationship Between Substance Abuse and a History of Exposure to Trauma <http://www.counseling.org/knowledge-center/vistas>: American Counseling Association; 2012 [
- 2) López-Castro T, Hu MC, Papini S, Ruglass LM, Hien DA. Pathways to change: Use trajectories following trauma-informed treatment of women with co-occurring post-traumatic stress disorder and substance use disorders. *Drug and Alcohol Review*. 2015;34(3):242-51.
- 3) Hildebrand A, Behrendt S, Hoyer J. Treatment outcome in substance use disorder patients with and without comorbid posttraumatic stress disorder: A systematic review. *Psychother Res*. 2015;25(5):565-82.
- 4) Charak R, Ford JD, Modrowski CA, Kerig PK. Polyvictimization, Emotion Dysregulation, Symptoms of Posttraumatic Stress Disorder, and Behavioral Health Problems among Justice-Involved Youth: a Latent Class Analysis. *J Abnorm Child Psychol*. 2019;47(2):287-98
- 5) Turner HA, Shattuck A, Finkelhor D, Hamby S. Effects of Poly-Victimization on Adolescent Social Support, Self-Concept, and Psychological Distress. *J Interpers Violence*. 2017;32(5):755-80.
- 6) Karsberg S, Hesse M, Pedersen MM, Charak R, Pedersen MU. The impact of poly-traumatization on treatment outcomes in young people with substance use disorders. *BMC Psychiatry*. 2021;21(1):140.
- 7) Pedersen MU, Pedersen MM, Jones S, Holm KE, Frederiksen KS. Behandling af unge, der misbruger stoffer: En undersøgelse af 4 behandlingsmetoders effekt. Aarhus: Aarhus Universitet, Institute for Psychology CfAadr; 2017.
- 8) Hien DA, Morgan-Lopez AA, Campbell ANC, Saavedra LM, Wu E, Cohen L, et al. Attendance and substance use outcomes for the Seeking Safety program: Sometimes less is more. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*. 2012;80(1):29-42.